Беларускі Правапіс

ПА НОВЫХ ПРАВІЛАХ

Дапаможнік

ТетраСистемс

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

БЕЛАРУСКІ ПРАВАПІС

Рэкамендавана вучэбна-метадычным аб'яднаннем вышэйшых навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь па педагагічнай адукацыі ў якасці дапаможніка для студэнтаў, якія навучаюцца па спецыяльнасцях:
1-02 03 01 Беларуская мова і літаратура;
1-02 03 03 Беларуская мова і літаратура. Дадатковая спецыяльнасць;
1-02 03 07 Замежная мова (англійская, нямецкая). Дадатковая спецыяльнасць
(1-02 03 07-01 Замежная мова (англійская, нямецкая). Беларуская мова і літаратура);
1-02 03 04 Руская мова і літаратура. Дадатковая спецыяльнасць
(1-02 03 04-01 Руская мова і літаратура. Беларуская мова і літаратура)

Пад агульнай рэдакцыяй Д. В. Дзятко

Мінск
«ТэтраСістэмс»

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

УДК 811.161.3(075.8)
ББК 81.2Беи-923
Б43

Дапаможнік рэкамендаваны да друку кафедрай беларускага мовазнаўства Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка

Аўтары:
канд. філал. навук, дац. *І. Л. Бурак*; канд. філал. навук, дац., заг. кафедры *Д. В. Дзятко*; канд. філал. навук; дац. *Н. М. Нямковіч*; канд. філал. навук, дац. *Н. А. Радзіваноўская*; канд. філал. навук, дац. *В. В. Урбан*; канд. філал. навук, дац. *А. М. Цясевіч*; магістр філал. навук *С. У. Шахоўская*; канд. філал. навук, дац. *Ф. С. Шумчык*
(*кафедра беларускага мовазнаўства Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка*)

Рэцэнзенты:
доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта *В. І. Іўчанкаў*; кандыдат філалагічных навук, дацэнт, намеснік начальніка рэдакцыйнага ўпраўлення Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь *Э. А. Ялоўская*

Беларускі правапіс : дапаможнік / І. Л. Бурак [і інш.]; пад агул.
Б43 рэд. Д. В. Дзятко. – Мінск : ТетраСистемс, 2012. – 224 с.
ISBN 978-985-536-313-3.

З улікам найноўшых дасягненняў беларускага мовазнаўства прапануецца падрабязны агляд усіх асноўных правапісных правіл у адпаведнасці з Законам Рэспублікі Беларусь «Аб правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» (зацверджаны 23 ліпеня 2008 г.). Асвятляюцца асобныя пытанні граматыкі і словаўтварэння сучаснай беларускай літаратурнай мовы, найбольш цесна звязаныя з правапісам.

Адрасуецца студэнтам вышэйшых навучальных устаноў, будзе карысным для навучэнцаў педагагічных каледжаў, вучняў старшых класаў сярэдніх агульнаадукацыйных устаноў, а таксама ўсіх, хто хоча правільна пісаць па-беларуску.

УДК 811.161.3(075.8)
ББК 81.2Беи-923

ISBN 978-985-536-313-3 © Афармленне. НТТАА «ТетраСистемс», 2012

ПРАДМОВА

Сучасная беларуская літаратурная мова поліфункцыянальная. Яна выкарыстоўваецца ў розных сферах грамадскай і індывідуальнай дзейнасці чалавека з рознымі камунікацыйнымі мэтамі: для назапашвання і перадачы інфармацыі, асваення вопыту папярэдніх пакаленняў, выражэння эмоцый і рэалізацыі творчых памкненняў.

Важнейшыя характарыстыкі літаратурнай мовы – гэта яе наддыялектны характар, функцыянальна-стылёвая разгалінаванасць, устойлівыя арфаэпічныя, арфаграфічныя, граматычныя і лексічныя нормы. Менавіта норма з'яўляецца адной з асноўных умоў стабільнасці, адзінства, самабытнасці нацыянальнай мовы, яна спрыяе захаванню нацыянальнай маўленчай культуры.

Паняцце нормы прадугледжвае пэўную «гістарычную глыбіню». Варта памятаць, што разам з развіццём мовы можа змяняцца і норма, таму задача грамадства не толькі ў своечасовай фіксацыі сучаснага стану агульнапрынятых моўных сродкаў, але і ў поўным авалоданні гэтымі сродкамі.

Дадзены дапаможнік падрыхтаваны ў адпаведнасці з тыпавой праграмай па сучаснай беларускай літаратурнай мове для філалагічных спецыяльнасцей вышэйшых навучальных устаноў Беларусі з мэтай больш хуткага і паспяховага засваення «Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі», зацверджаных Законам Рэспублікі Беларусь ад 23 ліпеня 2008 года.

У кнізе прапануецца падрабязны агляд усіх асноўных арфаграфічных і пунктуацыйных правіл. Акрамя таго, закранаюцца асобныя пытанні граматыкі і словаўтварэння сучаснай беларускай літаратурнай мовы, непасрэдна звязаныя з правапісам. Асаблівую ўвагу аўтары надавалі найбольш складаным або спрэчным аспектам беларускага правапісу.

Дапаможнік пабудаваны ў выглядзе асобных тэм, якія, акрамя тэарэтычнага матэрыялу, уключаюць разнастайныя практыкаванні і тэсты, што дазваляе выкарыстоўваць яго як для самастойнай працы студэнтаў, так і ва ўніверсітэцкай аўдыторыі. У кожным тэсце прапануецца 5 магчымых варыянтаў адказаў, з

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

якіх адзін, два, тры або чатыры могуць быць правільнымі. Важна, каб выкладчык своечасова звярнуў увагу студэнтаў на тое, што форма множнага ліку ў фармулёўцы задання («Адзначце *правільныя сцвярджэнні…*») не з'яўляецца паказчыкам таго, што правільных адказаў абавязкова павінна быць некалькі.

У практычнай частцы выкарыстаны сказы і тэксты з праграмных і пазапраграмных твораў звыш 100 беларускіх пісьменнікаў, сярод якіх М. Багдановіч, Янка Брыль, В. Быкаў, У. Караткевіч, А. Карпюк, Якуб Колас, Янка Купала, І. Пташнікаў, Я. Скрыган, Я. Сіпакоў, М. Стральцоў, А. Сыс, Максім Танк, Кузьма Чорны, Ф. Янкоўскі і інш. Паколькі большасць кантэкстаў прайшлі адаптацыю да канкрэтных правіл, у тэставых заданнях звесткі пра аўтарства не падаюцца.

У канцы кнігі прапануецца даведнік і арфаграфічны слоўнік актуальнай лексікі, куды ўвайшлі словы, напісанне якіх можа выклікаць пэўныя цяжкасці.

Дапаможнік прызначаны для студэнтаў філалагічных факультэтаў вышэйшых навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь, аднак з поспехам можа быць выкарыстаны і студэнтамі іншых факультэтаў пры вывучэнні беларускай мовы, а таксама для праводзення факультатыўных заняткаў у старшых класах агульнаадукацыйных школ, пры падрыхтоўцы да цэнтралізаванага тэсціравання, для самаадукацыі.

Праца аўтараў размеркавана наступным чынам: канд. філал. навук, дацэнт ***Бурак І. П.*** – раздзелы 10, 11; канд. філал. навук, дацэнт ***Дзятко Л. В.*** – «Прадмова», «Уводзіны», раздзелы 1, 6, «Літаратура», агульнае рэдагаванне; канд. філал. навук, дацэнт ***Нямковіч Н. М.*** – раздзелы 4, 5, 9; канд. філал. навук, дацэнт ***Радзіванаўская Н. А.*** – раздзел 2; канд. філал. навук, дацэнт ***Урбан В. В.*** – раздзелы 3, 7, «Даведнік» («Змены ў беларускім правапісе ў адпаведнасці з Законам Рэспублікі Беларусь «*Аб правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі*»); канд. філал. навук, дацэнт ***Цясевіч А. М.*** – раздзел 12; магістр філал. навук ***Шахоўская С. У.*** – «Даведнік» («Актуальны арфаграфічны слоўнік», «Напісанне тапонімаў і вытворных ад іх», «Напісанне антрапонімаў і вытворных ад іх», «Напісанне вялікай і малой літар»); канд. філал. навук, дацэнт ***Шумчык Ф. С.*** – раздзел 8.